

VONKAJŠIA A VNÚTORNÁ MOTIVÁCIA K ŠTÚDIU SOCIÁLNEJ PRÁCE

ŽIAKOVÁ EVA – BALOGOVÁ BEÁTA

Filozofická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove

Abstrakt

Autorky sa v práci zaoberajú porovnávaním vnútornej a vonkajšej motivácie študentov odboru sociálna práca. Vo výskume bol použitý dotazník. Autorky skúmali komponenty vnútornej a vonkajšej motivácie, a aký je ich vplyv na študentov, ktorá z nich prevláda a v akej miere. Potvrdila sa hypotéza, že študenti majú záujem o sociálnu prácu, a o prácu v jej oblasti. Čiastočne sa potvrdilo, že študenti študujú školu z dôvodu jej dostupnosti. Nepotvrdila sa len hypotéza, že vonkajšia motivácia prevláda nad vnútornou, čo môžeme hodnotiť pozitívne.

Kľúčové slová

Motivácia, adolescencia, študent, sociálna práca.

Abstract

In this work, authors deals with comparing inner and outer motivation of students in the social work field. The research method was a questionnaire. Authors examined components of inner and outer motivation, as well as their effect on students, which one is more dominant and in what degree. The hypothesis that students are interested in social work and that they would like to work in this field after completing their studies was confirmed. Also, it was partially confirmed that students study in this field due to accessibility. The only hypothesis that was not confirmed is that the outer motivation dominates over inner motivation, which could be evaluated as positive.

Key words

Motivation, adolescence, student, social work.

Úvod

Súčasnú dobu sa vyznačuje rýchlým napredovaním v technickom i ľudskom slova zmysle, rýchlou modernizáciou, ktorá v živote ľudí často mení aj ich tradičné hodnoty. Človek je každodenne obklopený a ovplyvňovaný rôznymi informáciami, nad ktorými je potrebné sa zamyslieť. Je potrebné sa zamyslieť nad skutočnou či predstieranou motiváciou ku štúdiu pomáhajúcich profesií, nakoľko kvalita ich realizácie je priamo úmerná s motiváciou k ich príprave.

1. Definovanie pojmov – motív, motivácia, vnútorná a vonkajšia motivácia

Ľudské správanie je vždy motivované, pričom sa dá povedať, že ovplyvňujú ho aspekty biologické, kultúrne či situačné. Podľa J. Janouška a I. Slaměníka (In Výrost a Slaměník, 2008) si samotný človek nemusí svoje motívy vždy uvedomovať a nemusí si ich ani pripustiť. Prejavy motívov sa líšia v jednotlivých kultúrach a dokonca sa môžu líšiť aj v rámci jednej kultúry. Práve *motív* je podľa týchto autorov vnútorným zdrojom motivácie a určuje smer aj intenzitu správania v dvojzmysle:

- a) ako aktuálne pôsobiaca sila,
- b) ako dispozícia k jeho vzniku a uplatneniu.

Keď je človek motivovaný k niečomu, môžeme u neho pozorovať nasledujúce vonkajšie prejavy (Džuka, 2003):

1. má určitý cieľ,
2. usiluje sa o dosiahnutie tohto cieľa,
3. vynakladá určité úsilie.

Termín *motivácia* je v súčasnej dobe jedným z najčastejšie používaných psychologických pojmov. Súvisí s celkovým postavením a úlohou človeka v spoločnosti, s jeho činnosťou a osobnosťou. Motivácia ako jedna z najdôležitejších subštruktúr osobnosti výrazne odlišuje ľudí v tom, čo chcú, po čom túžia, čo robia, kam smerujú. Je to vnútorný proces, ktorý vyjadruje túžbu a ochotu človeka vyvinúť určité úsilie k dosiahnutiu subjektívne významného cieľa alebo výsledku (Tureckiová, 2004). Zároveň je aj základom biologickej, kognitívnej a sociálnej regulácie (Ryan, Deci, In Kollárik 2004).

Podľa Muttina (In László, 2004) niektorí odborníci považujú motiváciu za takmer zbytočný pojem, ktorý nepatrí do slovníka experimentálnej psychológie, a podľa iných je motivácia základným predmetom psychológie a kľúčom k porozumeniu správania. J. Ďurič a J. Štefanovič (In László, 2004) charakterizujú motiváciu ako stav napätia organizmu, ktorý je vyvolaný neuspokojením istej potreby, zameraný na jej odstránenie. Podľa J. Štefanoviča a I. Greisingera (In László, 2004) je motivácia založená na procese aktivity človeka vyvolanej motívom a končiacej realizáciou (uspokojením) motívu. Východiskom motivácie podľa K. Lewina (In Nakonečný, 1996) je „vnútorný stav napätia“, a cieľom je „dovršujúca reakcia“. M. Nakonečný (1996) taktiež tieto javy motivácie prirovnáva k stavu hladu a nasýtenia.

Motivácii ako jednému zo základných psychologických pojmov nie je pripisovaný jednotný význam. Psychologická charakteristika motivácie môže byť uskutočnená v tých prípadoch, keď môžeme pri analýze činnosti, správania zistiť dôvod, cieľ, určitú intenzitu, trvalosť, resp. mieru variability správania vzhľadom k cieľovému objektu (Kubáni, 2010).

Motiváciu môžeme tiež chápať ako súhrn vnútorných a vonkajších faktorov, ktoré vzbudzujú a dodávajú energiu ľudskému konaniu a prežívaniu, ktoré zameriavajú určitým smerom, riadia jeho priebeh a ovplyvňujú spôsob reagovania jedinca na svoje konanie a prežívanie, jeho vzťahy k ostatným ľuďom a svetu.

Pre motiváciu je charakteristické, že určuje smerovanie, pretrvávanie a aj úroveň aktivácie daného správania. Preto v súvislosti s týmito charakteristikami správania hovoríme o troch rovinách (troch dimenziách) motivácie. „Jedná sa o dimenziu smeru, dimenziu intenzity a dimenziu stálosti“ (Višňovský, 2000, s. 116). V rovine smeru je činnosť človeka orientovaná určitým smerom, ktorý je konkrétny, a zároveň odkláňaním činnosti od iných smerov. Napríklad ak sa povie „chcem to a to“ alebo „netúžim po tamtom“. Úsilie jedinca, keď sa snaží dosiahnuť vytýčený cieľ, vyjadruje druhá rovina v poradí, rovina intenzity. Túto rovinu môžeme vyjadriť slovami „celkom by som chcel“ až po „veľmi túžim po niečom“. Rovina stálosti (persistencie) je poslednou rovinou a prejavuje sa mierou schopnosti jedinca prekonávať vonkajšie aj vnútorné prekážky a môžu sa vyskytovať pri realizácii motivovanej činnosti (Bedrnová, Nový, 2002).

Určitý stav, ktorý núti jednotlivca robiť niečo, alebo učiť sa niečo pre vlastnú potrebu, z vlastného záujmu, pre vlastné potešenie, môžeme chápať ako vnútornú motiváciu. *Vnútorná motivácia* vychádza hlavne z poznávacích potrieb. Ak sa tieto potreby darí prebudiť, učenie sa stáva vnútorne motivované poznávaním. Veľkú dôležitosť majú aj iné osobné hodnoty, túžby či vytýčené ciele. V týchto prípadoch sa jednotlivец ochotne učí, toto učenie pokladá za dôležité, taktiež samotné učenie ho teší, a výsledok, ktorý dosahuje, ho vnútorne uspokojuje. Pre život, nadobúdanie skúsenosti ako i pre samotné učenie je najdôležitejšia vnútorná motivácia, pretože podnet prichádza zvnútra osobnostných štruktúr. Život je pre človeka oveľa jednoduchší, zaujímavejší a človek sám prirodzene vynakladá veľkú ochotu pri

samotnom riešení rôznych životných situácií, ako aj pri učení a nadobúdaní skúsenosti. Výsledkom je potom úspech, dosiahnutie vytýčeného cieľa, ktorý vie človek oveľa ľahšie dosiahnuť, čo prináša aj uspokojenie potreby poznávania (Klein, 2006). Okrem potrieb poznávania, ktoré sú prostredníctvom vnútornej motivácie uspokojované, právom je možné uvažovať aj o vnútornej motivácii v súvislosti s pojmami prosociálnosti, vzájomnej pomoci ako i potrieb seberealizácie a sebatranscendencie.

Aj keď má vnútorná motivácia vyššiu hodnotu a je oveľa dôležitejšia, hlavne pri vykonávaní pomáhajúcich profesií, v žiadnom prípade nemôžeme zanedbať *motiváciu vonkajšiu*. Výskumy Valachovej a Zelinu (In Klein, 2006) poukazujú, že vonkajšou motiváciou sa síce dosahuje vyšší výkon, ale len krátkodobo, taktiež je nižšia kvalita výkonu čo znamená kratšiu dĺžku zapamätania a nízku hĺbku pochopenia súvislostí a horší je aj vzťah medzi motiváciou a konkrétnou činnosťou. Na rozdiel od vonkajšej motivácie sa pri vnútornej motivácii môže dosiahnuť krátkodobo nižší výkon, ale kvalita získaných skúseností je podstatne lepšia, potom na to nadväzuje aj zvýšenie motivácie. Najúčinnější je taká motivácia, ktorá je krátka, ale zároveň pestrá a dynamická.

Výkon akéhokoľvek človeka, tedy aj odborníka v pomáhajúcej profesii, sa dá podľa J. Rosinského (2006) vyjadriť funkciou, v ktorej zohrávajú hlavnú úlohu premenné motivácie, schopností a prostredia (výkon = motivácia, schopnosti, prostredie). V našom príspevku sme sa rozhodli zamerať sa v danom vzorci na oblasť vnútornej i vonkajšej motivácie v súvislosti s výkonom v pomáhajúcich profesiách ako o nevyhnutnom predpoklade úspešného vykonávania danej profesie. Tento úmysel sme si vybrali z toho dôvodu, že motivácia je podstatná nielen z dôvodu, že motivácia je podstatná nielen z dôvodu samotného výkonu pomáhajúcej profesie, ale aj z dôvodu prípravy na ňu.

2. Charakteristika adolescentov, študentov vysokých škôl

Sociálne a ekonomické podmienky študentov sú do väčšej či menšej miere determinované sociálnym statusom ich rodičov. Najväčšiu úlohu zohráva najvyššie ukončené vzdelanie rodičov, ich ekonomická aktivita, zamestnanie, úplnosť rodiny a odhadovaný celkový mesačný príjem rodiny (Kováčová, Srnáková, Šulanová, 2007).

Dospievanie charakterizujeme ako bezprostredný prechod z detstva do dospelosti. Tento okamih je často spájaný s rôznymi iniciačnými rituálmi, v ktorých má dospievajúci človek dokázať odvahu a odolnosť jemu vlastnú, a pritom sú mu odovzdávané symboly dospelého statusu. V terajšej dobe sa tento životný úsek dospievania stále častejšie vyhraňuje samostatným sociálnym určením a poskytovaním času a ochrany k zvládnutiu všetkých spoločenských úloh. Dospievajúci sa líšia ako od detí, tak aj od dospelých. Tvoria si vlastné znaky, ktoré sú špecifické pre ich subkultúru, odlišne sa vyjadrujú, obliekajú, upravujú a majú aj vlastné záujmy. Časté sú aj zakladania rôznych formálnych či neformálnych skupín, hnutí, v ktorých nachádzajú uznanie a uspokojenie (Langmeier, Krejčířová, 1998).

Charakteristickým znakom *adolescencie* je aj hľadanie zmyslu života. Z hľadiska vývinu vymedzuje J. Boroš (2000) dve obdobia potreby zmyslu života, ktoré spája s procesom uspokojovania. V prvom období charakterizuje to, že pubescent si nevie vytvoriť vlastnú štruktúru zmyslu života na dostatočnej rozumovej, intelektovej a citovej úrovni, pričom hľadá svoju vlastnú cestu a hodnoty. Druhé obdobie je charakteristické tým, že pubescent si začína uvedomovať, že ideály a vzory sú už nepostačujúce a existuje niečo vnútorné. To, čo hľadá v sebe, však neprináša uspokojivé výsledky. Mladý človek sa tak ocitá v situácii, v ktorej dochádza ku konfliktom spájaným s prežívaním prázdnoty. Preto je v tomto období hľadanie výrazne samostatné.

Tvorenie zmyslu života je neustály a zložitý proces objavovania, ktorý sa dá vymedziť ako presun od najmenej zmysluplnosti až k naplneniu života jeho pravým zmyslom (Fry, In Halama, 2007). Tento problém sa stáva aktuálny najmä v obdobiach detstva, adolescencie, stredného veku aj staroby. Adolescencia sa tu charakterizuje ako obdobie, ktoré je veľmi búrlivé, pričom v tomto období sa mladý človek zaoberá existenčnými otázkami života a tento jav sa potom nazýva procesom existenciálneho prebudenia. Formálne myslenie nadobúda v období adolescencie abstraktnú úroveň, vďaka ktorej sa adolescent pozerá na svet inými očami, v širších súvislostiach a z existenciálnej perspektívy (Piaget, In Halama, 2007).

V tomto období je veľmi dôležité vytvoriť stabilnú identitu, pričom je potrebné vyrovnať sa s existenciálnymi otázkami. Vyrovnať sa s problémami tohto obdobia podporuje niekoľko faktorov. Jedným sú schopnosti, postoje a zvyky, ktoré si jedinec osvojil v útlom detstve pomocou podpory od rodinného prostredia, a ďalším sú faktory, ktoré sprevádzajú samotnú konfrontáciu s existenciálnou úzkosťou a snahu o jej zvládnutie.

Interpersonálne vzťahy rozdelil Fry (In Halama, 2007) nasledujúco:

- dobrý pomocný vzťah s dospelou osobou, ktorý medzi nimi vytvára akceptujúcu a dôvernú atmosféru, pričom v tomto vzťahu môže mladý človek vyjadriť svoje pochybnosti a hľadať ciele pri zmysluplnom naplnení,
- podieľanie sa na určitých potrebných referenčných skupinách, v ktorých nesmeli adolescenti hľadať adolescentov sebaistých, sebavedomých a cieľavedomých.

Jednou z hlavných zložiek uvažovania o zmysle života adolescentov je podľa Boroša (2000) premýšľanie o vlastnej sebarealizácii, o využití svojich vedomostí, zručností a schopností a o svojich aspiráciách. Na základe vlastných životných rozhodnutí je dôležité si vytvoriť vlastnú životnú filozofiu, vlastný životný postoj. Potrebné je vytvoriť si vlastnú duševnú kultúru, ktorá sa zakladá na viere v seba samého, ktorá nás vedie k zodpovednosti za seba a svoj život, a na kladnom prístupe k vlastnému životu. Ak má človek vlastný zmysel života, robí ho to silnejším a odolnejším voči vplyvu rôznych negatívnych životných situácií a udalostí. Taktiež treba spomenúť hodnoty, ktoré úzko súvisia s životom adolescentov. Tieto hodnoty sa vytvárajú počas celého života pôsobením rôznych vonkajších socio-kultúrnych činiteľov, či výchovy, alebo vzdelávania. Hodnoty si nemôžeme vysvetľovať samostatne, a to z toho dôvodu, že sú poprepájané a sú medzi nimi väzby. Napríklad hodnota vzdelania môže mať u adolescentov rôzne dôvody. Na jednej strane to môže byť túžba zveľadiť a rozvinúť si vlastnú osobnosť, zväčšiť si rozhľad v rôznych nových oblastiach, ale na strane druhej to môže byť len z dôvodu kariérneho postupu. Mladý človek preto potrebuje určité hodnoty, ktoré mu dodávajú existenciálnu pohodu, a to súvisí s vyrovnávaním emocionálnej nerovnováhy u človeka (Boroš, 2000).

Adolescencia ako vývinové obdobie získava veľmi zvláštny význam, nakoľko má aj svoj ekonomický, sociálny, zdravotný, pedagogický a kultúrny rozmer. Taktiež má svoju subjektívnu hodnotu a vlastnú sociálnu reprezentáciu (Macek, 2003). K adolescentom sú v odbornej literatúre najčastejšie zahrnutí študenti a študentky vysokých škôl. Je to obdobie, v ktorom sa rozvíjajú vo všetkých uvedených rozmeroch a prichádza tak k integrácii ich osobnosti. Študenti vysokých škôl sa dostávajú do nového prostredia, sú mimo svojich rodičov, kde sú vzdialení od ich vplyvu, a preto sa črtá otázka, či ich môžeme považovať za dospelých. Život na vysokých školách so sebou prináša nový životný štýl a zmenu životného rytmu v novom prostredí. Na jednotlivcov potom vplýva tlak samostatného rozhodovania sa, prispôsobovania sa novému miestu, novému kolektívu a taktiež spôsobu komunikácie s novými ľuďmi (Kaššáková, Labaš, 2008).

Keď si položíme otázku, či možno študentov vysokých škôl považovať za dospelých, tak jedným z kritérií dospelosti je podľa J. Langmeiera a D. Krejčířovej (1998) zrelosť, ktorá sa prejavuje prebráním plnej osobnej a občianskej zodpovednosti, celkovým rozvinutím

vlastných záujmov, ekonomickou nezávislosťou, ustanovením legálneho vzťahu k svojmu partnerovi a preberaním výchovných úloh voči svojim deťom a prispôbením sa svojim starnúcim rodičom.

Obdobie štúdia na vysokej škole je obdobím prípravy na budúcu profesiu – povolanie. Okrem adolescentných skupín na študentov intenzívne vplyvajú aj mimoškolské a spoločenské organizácie a výrazný vplyv majú aj masovokomunikačné prostriedky. Počas štúdia sa formuje ich osobnosť a s tým spojená občianska, spoločenská, partnerská a rodičovská rola (Laszló, 2004).

3. Motivácia k štúdiu sociálnej práce

Rozmýšľať o svojich profesijných cieľoch, zostať motivovaný udržiavaním svojho záujmu o štúdium sociálnej práce, sledovať aktuálne dianie týkajúce sa danej témy (televízia, články) motivujú študentov k štúdiu tohto odboru. Zásady, ktoré podporujú udržanie motivácie nielen počas štúdia, napomáhajú prerastaniu záujmu študentov stále viac sa zaoberať touto témou. Motivácia je túžba dosiahnuť cieľ a je spojená s vynakladaním úsilia. Jedným z dôvodov rozhodnutia sa pre štúdium môže byť zvedavosť, chuť učiť sa niečo nové, pretože doba priniesla potrebu riešenia rôznych sociálnych problémov. Pre niektorých študentov môže byť motiváciou systém štúdia, efektívny spôsob výučby, pozitívna klíma, veľmi dobrý prístup a profesionalita zo strany vyučujúcich (Babinský, Uhrová, 2007).

Jedným z ukazovateľov motivácie k štúdiu môže byť aj to, že sociálni pracovníci riešia v súčasnosti sociálne problémy veľkej skupiny obyvateľov, ktorá je na túto pomoc odkázaná, a táto práca určitým spôsobom naplní študenta, jeho ochotou pomôcť druhým ľuďom. Taktiež pracovníci sprostredkujú pomoc, pomáhajú pri riešení rôznych problémov a zabráňujú ich vzniku alebo vyhroteniu. Od pracovníka sa vyžaduje vysoká odborná znalosť, je potrebné mať určité skúsenosti a správny etický postoj. Vykonávanie tohto náročného povolania si vyžaduje široký rozsah odborných vedomostí, špeciálnu prípravu, osobnostnú zrelosť, a preto nepostačuje, aby štúdium bolo realizované len v rámci stredných škôl (Čechová In Tokárová, 2007).

Pre sociálneho pracovníka by malo byť takisto charakteristické aj *prosociálne správanie*. Takéto správanie sa vyznačuje činmi a skutkami, ktoré sú vykonané v prospech inej osoby, bez nároku na akúkoľvek vecnú, materiálnu, morálnu či sociálnu odmenu. Človek sa väčšinou takto správa sám od seba, ale v niektorých prípadoch môžeme byť o takúto pomoc prosený alebo žiadaný. Tento pojem sa často kráť stotožňuje aj s pojmom *altruizmus*. Je to pojem charakterizujúci správanie, ktoré je späté s vnútorným uspokojovaním a nikdy nepočíta so žiadnym ziskom, alebo je to správanie, ktoré je užitočné pre iných, ale nie pre toho, kto ho uskutočňuje. Altruizmus je termín, ktorý sa najčastejšie používa pri charakteristike osobnosti jedinca, pričom skutky prosociálneho správania sú vykonávané vedome s racionálnou či emocionálnou pohnútkou (Výrost, Slaměník, 1997).

Študentov tohto odboru môže motivovať a uspokojovať aj to, že vykonávajú výchovnú a poradenskú činnosť, pracujú so sociálnymi klientmi v bezprostrednom kontakte. Cieľom ich práce je zlepšenie kvality života. Ďalšou prácou je získavanie a spracúvanie informácií o príčinách hmotnej alebo sociálnej núdze a o potrebe poskytovania sociálnej pomoci a sledovanie účinnosti jej pôsobenia. Profesia sociálneho pracovníka sa stále rozvíja, dotvára ešte svoju identitu podľa toho, ako je vnímaná spoločnosťou, ale aj sociálnymi pracovníkmi. Uznatie tejto profesie v spoločnosti závisí od toho, ako si uvedomuje daná spoločnosť spoločenskú hodnotu a nevyhnutnosť sociálnej práce a ako akceptuje realitu, lebo v každej spoločnosti vznikali a aj budú vznikať sociálne problémy (Žiaková, 2011).

J. Čechová (In Tokárová, 2007) charakterizuje sociálnu prácu ako špecifickú odbornú činnosť, ktorá prispieva k lepšiemu prispôsobovaniu sa jednotlivcov medzi sebou, medzi skupinami, rodinami a životným prostredím, v ktorom žijú. Vedie aj k rozvíjaniu sebaúcty, zodpovednosti jednotlivcov s využitím vnútorných schopností osôb, vzťahov medzi ľuďmi a zdrojmi, ktoré poskytuje naša spoločnosť. Patrí k službám rôznym klientom, či už jednotlivcom, skupinám, rodinám alebo komunitám. Môžeme ju nazvať ako aj pomoc, podpora a sprevádzanie.

V súčasnosti prežíva vysokoškolská príprava na pomáhajúce profesie na Slovensku veľký boom, otázkou však stále ostáva skutočná motivácia mladých ľudí, ktorí na prípravu v takýchto profesiách prejavujú záujem tým, že sa prihlásia študovať na vysokej škole so študijným odborom sociálna práca.

4. Výsledky výskumu

Cieľom nášho výskumu bolo zistiť charakteristiky vonkajšej a vnútornej motivácie k štúdiu sociálnej práce u študentov a študentiek slovenských vysokých škôl, resp. či je možné nájsť štatisticky významné rozdiely medzi jednotlivými vysokými školami vo faktoroch vonkajšej resp. vnútornej motivácii.

Výskumnú vzorku tvorilo 99 respondentov, pričom sme ich vybrali nenáhodným kvótnym výberom. Z toho 33 študentov bolo z Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Rožňave (ďalej VSA), 33 študentov z Prešovskej univerzity v Prešove (ďalej PU) a 33 študentov z Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (ďalej UPJŠ). Pomer denných a externých študentov bol 22 denných ku 11 externým študentom vo vekovom rozhraní 19 až 35 rokov.

Vychádzali sme z predpokladu, že *faktormi vnútornej motivácie sú*: potreby, záujmy, túžby, hodnoty, hodnotová orientácia, svetonázor, a že *faktormi vonkajšej motivácie sú*: príkazy, normy, pravidlá, úroveň vzdelania potrebného ku práci.

Za najvýznamnejší faktor vonkajšej motivácie je považované finančné ohodnotenie. Verejná mienka je samozrejme založená na tom, že v pomáhajúcich profesiách nie je možné získať dobré finančné ohodnotenie, no existujú aj postoje mladých ľudí, že za pomoci projektov Európskej únie je možné sa dopracovať k určitým finančným bonusom, ktoré nie sú v súčasnosti vysokej nezamestnanosti bezvýznamné. To nás viedlo k položeniu otázky, či potenciálne finančné ohodnotenie zohralo úlohu pri výbere štúdia.

Tab. 1: **Vzťah potenciálneho finančného ohodnotenia a štúdia sociálnej práce**

	nie	skôr nie	neviem	skôr áno	áno
PU	63%	30%	3%	3%	-
VSA	39%	28%	21%	6%	6%
UPJŠ	91%	3%	3%	-	3%

Výsledky nasvedčujú, že finančné ohodnotenie po skončení štúdia sociálnej práce nie je faktorom vonkajšej motivácie k štúdiu pomáhajúcej profesie na žiadnej zo skúmaných vysokých škôl. Študenti a študentky si teda uvedomujú, že je to profesia, ktorá je ekonomicky poddimenzovaná, a neuvedomujú si súvislosti a možnosti zapojenia do projektov Európskej únie.

Čo sa týka vnútornej motivácie, bola pre nás zaujímavá tá skutočnosť, ktorá vypovedá o tom, či respondenti študujú sociálnu prácu z dôvodu ľahšieho budúceho získania zamestnania. Túto skutočnosť interpretujeme prostredníctvom metódy kvantitatívnej štatistiky s použitím štatistického programu SPSS. Využili sme analýzu rozptylu ANOVA, nakoľko ide

o porovnávanie rozdielov medzi tromi uvedenými školami. Výsledky analýzy rozptylu reprezentuje Tab. 2.

Tab. 2: **Analýza rozptylu – ANOVA vo vzťahu štúdia k ľahšiemu získaniu zamestnania**

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	45,232	2	22,616	12,928	0,000***
Within Groups	167,939	96	1,749		
Σ	213,172	98			

***veľmi vysoko signifikantný rozdiel

Ako vyplýva z uvedeného (Tab.2), medzi skupinami respondentov študujúcich na uvedených vysokých školách a univerzitách nachádzame veľmi vysoko signifikantné rozdiely v otázke, či študenti študujú z dôvodu ľahšieho budúceho získania zamestnania. Pri uvedených rozdielnostiach považujeme za potrebné identifikovať to, ktorých skupín respondentov sa to týka. To budeme realizovať prostredníctvom Tukey-Kramerovho post hoc testu. Jeho výsledky uvádzame v nasledujúcej tabuľke (Tab.3).

Tab.3: **Tukey-Kramerov post hoc test – vzťah štúdia k ľahšiemu získaniu zamestnania**

(I) SKOLA	(J) SKOLA	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
PU	VSA	1,606	0,326	0,000***	0,83	2,38
	UPJS	0,455	0,326	0,347	-0,32	1,23
VSA	PU	-1,606	0,326	0,000***	-2,38	-0,83
	UPJS	-1,152	0,326	0,002***	-1,93	-0,38
UPJS	PU	-0,455	0,326	0,347	-1,23	0,32
	VSA	1,152	0,326	0,002***	0,38	1,93

PU - Prešovská univerzita v Prešove; VSA - VŠ zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety;
UPJS - Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach

*** veľmi vysoko signifikantný rozdiel

V uvedenej tabuľke nachádzame významné rozdiely medzi respondentmi študujúcimi na Prešovskej univerzite v Prešove (ďalej PU) a respondentmi študujúcimi na Vysoké škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety (ďalej VSA). Významné rozdiely sú namerané i medzi respondentmi študujúcimi na VSA a na Univerzite P. J. Šafárika v Košiciach (ďalej UPJŠ). Medzi respondentmi študujúcimi na PU a UPJS neboli vzájomné rozdiely namerané. Z uvedeného môžeme konštatovať, že študenti UPJS a PU odpovedali v otázke, či študujú z dôvodu ľahšieho získania budúceho zamestnania, významne rozdielne oproti študentom študujúcim na VSA. Pri konkrétnej analýze odpovedí vyplýva, že študenti študujúci na VSA odpovedali najčastejšie odpoveďou „áno“, pričom respondenti študujúci na ostatných sledovaných školách využívali i iné možnosti odpovede.

Ďalej nás zaujímalo, či študenti mali záujem študovať aj na iných vysokých školách, resp. chceli najskôr študovať inú vysokú školu.

Tab. 4: Štúdium inej vysokej školy

	nie	skôr nie	neviem	skôr áno	áno
PU	9%	12%	3%	27%	49%
VSA	3%	-	6%	18%	73%
UPJŠ	15%	18%	-	12%	55%

Vo výsledkoch študentov zo všetkých škôl prevládala kladná odpoveď, čo znamená, že väčšina opýtaných študentov mala školu sociálnej práce ako druhú alternatívu. To považujeme za mimoriadne dôležité zistenie pre súčasný stav vysokoškolského štúdia sociálnej práce na Slovensku, kde v súčasnosti (máme na mysli akademický rok 2011-12) študuje viac ako 5000 študentov a študentiek. Samozrejme, že si nenárokujeme zovšeobecňovať výsledky výskumu resp. výskumnej sondy na celú populáciu študentov a študentiek sociálnej práce na Slovensku, ale je tu naznačená istá tendencia, ktorá nie je zanedbateľná.

Tab. 5: Záujem o sociálnu prácu

	nie	skôr nie	neviem	skôr áno	áno
PU	-	21%	18%	27%	34%
VSA	3%	18%	15%	37%	27%
UPJŠ	-	9%	13%	39%	39%

Záujem ako určitá vnútorná tendencia k uprednostňovaniu určitého správania je považovaná za prejav vnútornej motivácie k štúdiu. Z výsledkov vyplýva, že viac ako polovica opýtaných prejavila záujem o sociálnu prácu ako takú.

5. Diskusia a záver

Vnútnú motiváciu považuje Klein (2006) za určitý stav, ktorý núti jedinca robiť niečo pre vlastnú potrebu, z vlastného záujmu, pre vlastné potešenie a dosiahnutie vlastného cieľa. Študenti a študentky sociálnej práce troch vysokých škôl vo výskume vykazovali dosť ambivalentné výsledky. Na jednej strane prejavujú tendencie, ktoré značia o tom, že študujú kvôli sebe, aby niečo v živote dosiahli, na druhej strane je naznačená tendencia druhej voľby – teda, že si vyberajú školy sociálnej práce ako školu druhej voľby, keďže sa nedostali študovať na inú vysokú školu. Rozhodne si to vyžaduje hlbšiu sondy do zložitého vnútorného sveta procesu rozhodovania o tom, čo budú mladí ľudia ďalej v živote robiť, či sa budú venovať tomu, čo môžeme zahrnúť do pojmu „pomáhanie druhým“ alebo sa budú venovať lukratívnejším odborom, kde by táto vnútorná motivácia k prosociálnej sebarealizácii pravdepodobne absentovala. Taktó si je možné vysvetliť odpovede na otázku svetonázoru, že aj keď prevláda vnútorná motivácia nad vonkajšou, nie je viera a svetonázor to určujúce. Ako vysvetlenie je možné uviesť skutočnosť, že svetonázor a viera sú súčasťou osobnostnej štruktúry každého človeka, ale v období adolescencie sa uskutočňuje proces, ktorý je možné nazvať určitým „dozrievaním“. Pravdepodobne preto naši respondenti a respondentky zatiaľ svoje budúce profesijné správanie nespájajú so svojimi vnútornými procesmi ujasňovania si svojho duchovného smerovania. Vo výskumoch Valachovej a Zelinu (In Klein, 2006) sa poukazuje na to, že vonkajšou motiváciou sa síce dosahuje vyšší výkon ale len krátkodobo, pričom pri vnútornej motivácii je výkon skôr stály a rovnako intenzívny. Z tohto výskumu nám vyplýva, že ak chce študent dosiahnuť vytýčený cieľ, ktorý je pomerne ďaleko, mal by študovať zo svojho vnútorného presvedčenia. V našom výskume sa to potvrdilo, u študentov

prevláda vnútorná motivácia nad vonkajšou. Každý študent však môže mať vlastný dôvod, prečo študuje, či je to už z pohľadu vonkajších alebo vnútorných faktorov. Každý študent je individuom a každý hľadá na svet vlastnými očami, má vlastné hodnoty či záujmy, ktoré sa rozličným spôsobom pretavujú do výsledkov jeho konania. Výsledky však, i keď nie sú reprezentatívne, naznačili jednu veľmi dôležitú skutočnosť, a to, že je potrebné sa otázkami skutočnej motivácie k príprave na tak náročné povolanie, akým je povolanie sociálneho pracovníka, venovať v priebehu celého vysokoškolského štúdia. Nestačí sa zamerať len na prijímanie takých študentov, ktorí „profanujú“ svoju vnútornú motiváciu v záujme dostať sa na vysokú školu, ale postaviť študijné plány tak, aby v sebe zahrňovali podporu vnútornej motivácie, určitého vnútorného „ohňa“, ktorý vedie a má viesť mladých ľudí k napĺňaniu tak náročných úloh, ako sú pomoc tým, ktorí sú v núdzi.

Literatúra:

- BABINSKÝ, M. – UHROVÁ, J. 2007. Motivácia účasti dospelých v ďalšom vzdelávaní. In *Vzdelávanie dospelých*. ISSN 1335-2350, roč. 12, č. 4, str. 73-85.
- BEDRNOVÁ, E. – NOVÝ, I. a kol. 2002. *Psychologie a sociologie v řízení*. 2. vyd. Praha : Management press. 589 s. ISBN 80-7261-064-3.
- BOROŠ, J. 2000. Psychologické aspekty zmyslu a kvality ľudského života so zreteľom na stredoškolákov, vysokoškolákov a dôchodcov. In *Pedagogická revue*. 2000, roč. 52, č. 1, s. 52-62.
- DŽUKA, J. 2003. Motivácia a emócie človeka. 1. vyd. Prešov : UK. 166 s. ISBN 80-8068-169-4.
- HALAMA, P. 2007. Zmysel života z pohľadu psychológie. Bratislava : Slovak Academic Press. 223 s. ISBN 978-80-8095-023-1.
- KAŠŠÁKOVÁ, V. - LABAŠ, V. 2008. Tvorivosť učiteľa na vysokej škole technického zamerania. In *Tvorivý učiteľ fyziky, Národný festival fyziky*. Smolenice : Slovenská fyzikálna spoločnosť. s. 56-59. ISBN 978-80-969124-6-9.
- KLEIN, V. 2006. Motivácia k celoživotnému vzdelávaniu. Žilina : Euroformes. 60 s. ISBN 80-89266-07-X.
- KOLLÁRIK T. a kol. 2004. *Sociálna psychológia*. Bratislava : Univerzita Komenského. 545 s. ISBN 80-223-1841-8.
- KOVÁČOVÁ, M. – SRNÁKOVÁ, E. – ŠULANOVÁ, M. 2007. *Sociálne a ekonomické podmienky života študentov vysokých škôl*. 3.vyd. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva, 102 s.
- LANGMEIER, J. – KREJČÍROVÁ, D. 1998. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing. 344 s. ISBN 80-7169-195-X.
- LÁSZLÓ, K. 2004. *Motivácia v edukačnom prostredí*. Banská Bystrica : UMB. 90 s. ISBN 80-8055-975-9.
- MACEK, P. 2003. *Adolescence*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. 143 s. ISBN 80-7178-747-7.
- NAKONEČNÝ, M. 1998. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha : Academia Praha. 590 s. ISBN 80-200-0689-3.
- ROSINSKÝ, R. 2006. Čhavale Romale alebo motivácia rómskych žiakov k učeniu. 1.vyd. Nitra : UKF. 263 s. ISBN 80-8050-955-7.
- TOKÁROVÁ, A. a kol. 2007. *Sociálna práca – Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. 3. vyd. Prešov: Akcent print, 573 s. ISBN 978-80-969419-8-8.
- TURECKIOVÁ, M. 2004. *Řízení a rozvoj lidí ve firmách*. Praha : Grada Publishing. 172 s. ISBN 8024704056.
- VENDEL, Š. 1990. *Čim budem?* Bratislava : Smena. 155 s. ISBN 80-221-0043-9.
- VIŠŇOVSKÝ, J. 2000. *Manažment ľudských zdrojov. Učebná pomôcka pre študentov FEM SPU – študijnej špecializácie Krízový manažment*. Nitra: SPU, 2000. 154 s.
- VÝROST, J. – SLAMĚNÍK, I. 1997. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha : ISV. 454 s. ISBN 80-85866-20-X.
- VÝROST, J. – SLAMĚNÍK, I. a kol. 2008. *Sociální psychologie*. 2 vyd. Praha : Grada Publishing. 408 s. ISBN 978-80-247-1428-8.
- ŽIAKOVÁ, E. a kol. 2011. *Sociálna práca – Teoretické východiská a praktické kontexty*. 1. vyd. Košice : Filozofická fakulta. 286 s. ISBN 978-80-7097-870-2.

Kontakt:

prof. PhDr. Eva Žiaková, CSc.
Katedra sociálnej práce
Filozofická fakulta
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Petzvalova 4
040 11 Košice
Slovensko
E-mail: eva.ziakova@upjs.sk

doc. PhDr. Beáta Balogová, PhD.
Inštitút edukológie a sociálnej práce
Filozofická fakulta
Prešovská univerzita v Prešove
17. novembra 1
080 78 Prešov
Slovensko
E-mail: balogob0@unipo.sk